

ΚΑΡΕΣ ΣΤΟ ΜΥΧΟ ΤΟΥ ΘΕΡΜΑΪΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

Μιχάλης Τιβέριος

Κατά τις ανασκαφικές έρευνες του Πανεπιστημίου μας το 1995 και 1996 στον αρχαίο οικισμό που βρίσκεται στο Καραμπουρνάκι, εκεί που κατά την άποψή μας είχαμε τον κύριο πυρήνα της αρχαίας Θέρμης¹, ήλθε στο φως ένα ενδιαφέρον όσο και σχετικά ασυνήθιστο για τον ελληνικό χώρο εύρημα. Πάνω στα όστρακα ενός «ιονίζοντος» κλειστού αγγείου, πιθανότατα αμφορέα, διακρίναμε τα χαρακτά γράμματα από καρικές επιγραφές (Εικ. 1). Εδώ δεν θα ασχοληθούμε με τις επιγραφές αυτές καθ' αυτές. Τη μελέτη τους την έχει αναλάβει ο συνάδελφος Τάσος Χρηστίδης που είναι πολύ πιο ειδικός από μας σε τέτοια θέματα. Σημειώνουμε μόνον ότι η παρουσία, ανάμεσα στα γράμματά τους, αριθμητικών σημείων, σε συνδυασμό με τον «ακατάστατο» τρόπο με τον οποίο έχουν χαραχτεί οι επιγραφές αυτές πάνω στο αγγείο, μας κάνει να υποψιαζόμαστε ότι το περιεχόμενό τους είναι πιθανότατα εμπορικής φύσης. Ως προς τη χρονολόγησή τους υπάρχουν ορισμένες δυσκολίες. Το αγγείο βρέθηκε σε διαταραγμένο στρώμα. Αυτό, σε συνδυασμό με την αποσπασματικότητά του και την έλλειψη οποιασδήποτε διακόσμησης, δυσκολεύει την ακριβή του χρονολόγηση. Οπωσδήποτε όμως τα συνευρήματα και κυρίως η μορφή των γραμμάτων όπως και το ίδιο το αγγείο, μας κάνουν να χρονολογούμε τις επιγραφές στον 6ο ή το αργότερο στον 5ο αι. π.Χ.

Οι επιγραφές αυτές από το Καραμπουρνάκι δεν είναι οι μόνες γνωστές καρικές από την περιοχή του Θερμαϊκού κόλπου και γενικότερα του βορειοελλαδικού χώρου. Πρόσφατα οι Τ. Χρηστίδης και Αικ. Τζαναβάρη δημοσίευσαν μια άλλη καρική επιγραφή που βρέθηκε στην Πολίχνη της Θεσσαλονίκης και ήταν χαραγμένη στη βάση ενός αττικού μελαμβιαφούς σκύφου του τρίτου τέταρτου του 5ου αι. π.Χ.², ενώ ο Τ. Χρηστίδης είχε την καλοσύνη να μου

1. Βλ. Μ. Τιβέριος, «Από τα απομεινάρια ενός προελληνιστικού ιερού "περί τον Θερμαϊόν κόλπον"», στο *Πόλις και χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη, Μνήμη Δ. Λαζαρίδη*, Θεσσαλονίκη 1990, κυρίως 77-80. Του ίδιου, «Όστρακα από το Καραμπουρνάκι», *ΑΕΜΘ* 1, 1987, 247-254. Η άποψη αυτή γίνεται πλέον δεκτή από όλο και περισσότερους μελετητές. Βλ. π.χ. Μ. Β. Hatzopoulos, *Macedonian Institutions under the Kings, Μελετήματα* 22, Athens 1996, 107 σημ. 4, 173 σημ. 3.

2. Κ. Tzanavari - An.-Ph. Christidis, «A Carian Graffito from the Lebet Table», *Thessaloniki, Kadmos* 34, 1995, 13-16, πίν. 1.

υποδείξει και μια τρίτη καρική επιγραφή. Είναι χαραγμένη πάνω σ' ένα μελαμβαφές, πιθανότατα άωτο, φιαλίδιο και μάλιστα πριν από το ψήσιμό του. Βρέθηκε από τον Κ. Σισμανίδη στην Ολυμπιάδα της Χαλκιδικής, στα αρχαία Στάγειρα, και χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ. Όλα τα παραπάνω μας δίνουν αφορμή να προσπαθήσουμε να δικαιολογήσουμε την παρουσία αυτή των Καρών στις ακτές του βορειοελλαδικού χώρου, μια παρουσία για την οποία ως σήμερα δεν γνωρίζαμε τίποτε³. Οποσδήποτε δεν φαίνεται να σχετίζεται ούτε με τη γνωστή από τους αρχαίους συγγραφείς έντονη δραστηριότητα των Καρών στο Αιγαίο κατά τη δεύτερη χιλιετία π.Χ. ούτε και με μια θαλασσοκρατία τους στον ίδιο γεωγραφικό χώρο κατά το 721 π.Χ. που αναφέρουν ορισμένοι συγγραφείς της όψιμης αρχαιότητας⁴. Αντίθετα δεν μπορεί να αποκλειστεί η πιθανότητα να συνδέεται με τη γνωστή, κατά το 480 π.Χ., εκστρατεία του Ξέρξη, που πέρασε από τα μέρη αυτά κατευθυνόμενος προς τη Νότιο Ελλάδα, και στου οποίου το στράτευμα συμμετείχαν βεβαιωμένα και Κάρες⁵. Ωστόσο η εμφάνιση των Καρών στις ακτές της Μακεδονίας πιστεύουμε ότι θα πρέπει να δικαιολογηθεί με άλλες σκέψεις.

Έχει ήδη επιστημανθεί από την έρευνα ότι ο χώρος της Μακεδονίας κατά τους αρχαίους χρόνους και μέχρι τουλάχιστον και τον 5ο αι. π.Χ. καλλιτεχνικά βρισκόταν κάτω από την έντονη επιρροή της Ανατολικής Ελλάδας και ιδιαίτερα της Ιωνίας⁶. Πιθανότατα αυτή η επιρροή έφτασε στο πιο ψηλό της

3. Για παρουσία Καρών στη Θράκη, βλ. RE X 2, λ. Karia, 1943 (Bürchner) και *Der Kleine Pauly* 3, λ. Kärer, Karia, 119 (A. Kammenhuber). N. Theodossiev, «Two early Alfabetic Inscriptions from Bulgaria», *Kadmos* 34, 1995, 163. Περβλ. Στέφ. Βύζ., λ. Καρός κήποι, και FHG III b (Supplement) 314-315, αριθ. 35 (F 99-101) και S. Torbatov, *Thracia Pontica* VI.1 (1994), 325 κ.ε.

4. Βλ. π.χ. G. Bockisch, «Die Kärer und ihre Dynasten», *Klio* 51, 1969, 120. RE X 2, λ. Karia, 1945 (Bürchner).

5. Βλ. π.χ. Ηρόδοτος VII 93 και 97 και VIII 19 και 22.

6. Βλ. π.χ. Μ. Ανδρόνικος, «Deux stèles de Vergina», *BCH* 79, 1955, 99 κ.ε. Του ίδιου, «Σκέψεις για τα τελευταία ευρήματα της Βεργίνας», *Θρακική Επετηρίδα* 7, 1987-1990, 29 και κυρίως 33. Χ. Σαασούγλου-Παλιαδέλη, *Τα επιτάφια Μνημεία από τη Μεγάλη Τοίμπα της Βεργίνας*, Θεσσαλονίκη 1984, κυρίως 81-89. Γ. Ακαμάτης, «Ξάνθος Δημητρίου και Αμαδίκας υιός», *Αμνητός, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικο*, Α, Θεσσαλονίκη 1987, 21 κ.ε. και σημ. 44 μια βιβλιογραφία. Θ. Στεφανίδου-Τιβέριου, «Επιτύμβια στήλη από το Δίον Πιερίας», *ΑΔ* 30, 1975, 41-43. Αικ. Δεσποίνη, «Η στήλη από το Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης», *Archaische und Klassische Plastik* II, Mainz am Rhein 1986, κυρίως 49-50 (εκδ. Η. Kyrieleis). Της ίδιας, «Πεσός με ανάγλυφη παράσταση στο Μουσείο Θεσσαλονίκης», *Αμνητός, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικο*, Α, Θεσσαλονίκη 1987, κυρίως 299. Την ελίδραση της Ανατολικής Ελλάδας στην τέχνη των αρχαίων χρόνων της Μακεδονίας, επιβεβαίωσαν εντυπωσιακά και τα ευρήματα των τελευταίων ανασκαφών στη Μακεδονία και μάλιστα όχι μόνον των παραλίων αλλά και του εσωτερικού της, όπως π.χ. στις Αιγές (σημερινή Βεργίνα) και στην Αιανή. Βλ. π.χ. Α. Κοτταρίδου, «Βεργίνα 1989. Ανασκαφή στο νεκροταφείο στα ΒΔ της αρχαίας πόλης», *ΑΕΜΘ* 3, 1989, κυρίως 2 κ.ε., 6-7. Γ. Καραμήτρου-Μεντεσιδη, *Αιανή Κοζάνης, Αρχαιολογικός Οδηγός*, Θεσσαλονίκη 1989, κυρίως 53 κ.ε., 68.

σημείο κατά την υστεροαρχαϊκή εποχή, όταν η Ιωνία και ένα μεγάλο μέρος της Μακεδονίας αποτελούσαν επαρχίες της Περσικής Αυτοκρατορίας. Αυτό φαίνεται ανάμεσα στα άλλα και από τους σημαντικούς σε μέγεθος και ποιότητα ιωνικούς ναούς που κτίστηκαν την εποχή αυτή στην περιοχή της Θεσσαλονίκης⁷ και της αρχαίας Νεάπολης, στη σημερινή Καβάλα⁸. Αυτό το έχουμε διαπιστώσει και από τις ανασκαφές μας στο Καραμπουρνάκι, όπου έχει βρεθεί αξιόλογη ιωνική κεραμική πολυτελείας και χρονολογείται από τα ύστερα γεωμετρικά χρόνια ως και τον 6ο αι. π.Χ. Στο ίδιο χρονικό διάστημα χρονολογούνται και σημαντικές ποσότητες εμπορικών αμφορέων της Ανατολικής Ελλάδας με τους οποίους, ως γνωστόν, γινόταν η μεταφορά κρασιού και λαδιού, ανάμεσα στους οποίους κυριαρχούν οι ιωνικοί και μάλιστα οι χιώτικοι⁹. Αυτό ακριβώς το έντονο παρόν των Ιώνων στο μυχό του Θερμαϊκού κόλπου και γενικότερα στο βορειοελλαδικό χώρο, σε συνδυασμό με ορισμένες γραπτές αρχαίες μαρτυρίες, μας επιτρέπουν να κάνουμε κάποιες σκέψεις ικανές, κατά την άποψή μας, να δικαιολογήσουν πειστικά ή τουλάχιστον ικανοποιητικά την παρουσία των Καρών στο γεωγραφικό αυτό χώρο.

Οι Κάρες, ένας λαός για τον οποίο ορισμένα πράγματα παραμένουν ακόμη αδιευκρίνιστα, είναι γνωστό ότι ήλθαν σε άμεση επαφή με τους Ίωνες από τα πρώτα χιόνια χρόνια που οι τελευταίοι εγκαταστάθηκαν στα ΝΔ παράλια της Μ. Ασίας, στις αρχές του 10ου αι. π.Χ. Τρεις ιωνικές πόλεις, η Πριήνη, η Μυούς και η «επιφανής» Μίλητος, είχαν κτιστεί μέσα στην ίδια την Καρία, ενώ σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, που, ως γνωστόν, καταγόταν από τα μέρη αυτά και επομένως ήξερε καλά την ιστορία τους, οι πρώτοι Ίωνες άποικοι, και μάλιστα αυτοί που προέρχονταν από την Αθήνα, πήραν για γυναίκες τους νέες από την Καρία, αφού σκότωσαν τους γονείς τους¹⁰. Έτσι γρήγορα ανάμεσα στους δύο αυτούς λαούς αναπτύχθηκαν στενές σχέσεις, μαζί επιδόθηκαν σε κοινές επιχειρήσεις και ανέλαβαν κοινές δραστηριότητες, κάτι μάλλον φυσιολογικό, αφού συχνά κοινή ήταν και η μοίρα τους. Έτσι

7. G. Bakalakis, «Therme-Thessaloniki», *AntK*, Beiheft 1, 1963, 30-34. Γ. Μπακαλάκης, «Ιερό Διονύσου και φαλλικά δρώμενα στη Θεσσαλονίκη», *Αρχαία Μακεδονία, Τρίτο Διεθνές Συμπόσιο*, Θεσσαλονίκη 1983, κυρίως 33-35. M. Mertens-Horn, *Die Löwenkopf-Wasserspeicher des griechischen Westens im 6. und 5. Jh v. Chr.*, Mainz am Rhein 1988, 57 κ.ε. LK-WS 28, πίν. 12 e-f. A. Ohnesorg, *Inselionische Marimordächer*, Berlin-N. York 1993, 97-99, πίν. 26 και 64. Δ. Β. Γραμμένος - Γ. Κνιθάκης, *Κατάλογος των αρχιτεκτονικών μελών του Μουσείου Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1994, 21-33, αριθ. 1-29, πίν. 1-4 (23-29).

8. Γ. Μπακαλάκης, «Νεάπολις, Χριστούπολις, Καβάλα», *ΑΕ* 1936, 7-37.

9. Για κεραμική Ανατολικής Ελλάδας από παλιές αρχαιολογικές έρευνες στο Καραμπουρνάκι, βλ. Μ. Τιβέριος, «Όστρακα από το Καραμπουρνάκι», *ΑΕΜΘ* 1, 1987, 250 κ.ε., 257, εικ. 7-10, 258, εικ. 11-12, 16, 259, εικ. 17, 260, εικ. 19.

10. Ηρόδοτος I 146.

στον 7ο αι. π.Χ. Ίωνες και Κάρες μισθοφόροι από κοινού, βοηθούν τον Ψαμμήτιχο Α΄ (663-609 π.Χ.) να ανέβει στο θρόνο της Αιγύπτου¹¹. Μάλιστα, μετά την επιτυχή έκβαση του εγχειρήματος, ο Φαραώ εγκαθιστά τους μισθοφόρους αυτούς Ίωνες και Κάρες σε περιοχές που η μια βρισκόταν απέναντι στην άλλη, έχοντας ανάμεσά τους τον Νείλο, τις οποίες και ονόμασε Στρατόπεδα¹². Ενεργό μέρος στα πράγματα της Αιγύπτου οι Ίωνες και Κάρες μισθοφόροι, γύρω στους 30.000, παίζουν και κατά τη διάρκεια της βασιλείας των Φαραώ Απρίη (588-568 π.Χ.)¹³ και Άμαση (568-526 π.Χ.), ο οποίος και τους εγκαθιστά στη Μέμφιδα¹⁴. Αλλά και ο τελευταίος Φαραώ της Σαΐτικής Δυναστείας (της 26ης), ο Ψαμμήτιχος Γ΄ (526-525 π.Χ.), με τους μισθοφόρους αυτούς προσπάθησε να αποτρέψει την υποδούλωση της χώρας του στους Πέρσες, χωρίς βέβαια και να το επιτύχει¹⁵. Οι στενές σχέσεις των Ιώνων με τους Κάρες συνεχίστηκαν και κατά τη διάρκεια της Ιωνικής Επανάστασης, στα τέλη του 6ου και στις αρχές του 5ου αι. π.Χ., όταν και οι δυο τους ανήκαν στην ίδια περσική Σατραπεία¹⁶. Τους βρίσκουμε και πάλι μαζί να μάχονται για την αποτίναξη του περσικού ζυγού¹⁷. Μάλιστα, σύμφωνα με την αρχαία γραμματεία, κατά τη διάρκεια της επανάστασης αυτής, οι Κάρες είχαν αναπτύξει ιδιαίτερες σχέσεις με τους Μιλησίους¹⁸. Και ασφαλώς σ' αυτές τις στενές σχέσεις που συνέδεαν τους Κάρες με τους Ίωνες βασίστηκε και ο Θεμιστοκλής και προσπάθησε, λίγο πριν από τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, όταν ο περσικός στόλος βρισκόταν έξω από το Αρτεμίσιο της Εύβοιας, να πείσει τους Ίωνες να παρασύρουν τους Κάρες σε αποστασία από τον περσικό στόλο¹⁹. Σημειώνουμε ότι κατά την εκστρατεία αυτή του Ξέρξη, τα ιωνικά πλοία ήταν και πάλι δίπλα στα καρικά, κάτω από τις διαταγές του Αριαβίγνη, του γιου του Δαρείου²⁰. Οι στενές σχέσεις των Καρών με τους Ίωνες συνεχίστηκαν και κατά τους κλασικούς χρόνους. Κατά την εποχή αυτή η Καρία γίνεται μέλος της Α΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας, που στα

11. Ηρόδοτος II 152. Πολύαινος VII 3.

12. Ηρόδοτος II 154.

13. Ηρόδοτος II 163 και 169.

14. Ηρόδοτος II 154.

15. Ηρόδοτος III 11.

16. Ηρόδοτος III 90.

17. Ηρόδοτος V 103, 117-121.

18. Ηρόδοτος V 120. *FHG* III b (Supplement), 212-213, αριθ. 16.

19. Ηρόδοτος VIII 19 και κυρίως 22. Υπενθυμίζω ότι υπήρχε και παράδοση που ήθελε τη μητέρα του Θεμιστοκλή να ήταν από την Καρία. Βλ. Πλουτάρχου, *Θεμιστοκλής* I. Επίσης, όταν ο Θεμιστοκλής κατέφυγε αργότερα στον Πέρση βασιλέα, ο τελευταίος του παραχώρησε ανάμεσα σε άλλες πόλεις και τη Μυόννητα, που βρίσκεται στην Καρία. Βλ. Θουκυδίδης I 138 και Πλούταρχου, *Θεμιστοκλής* XXIX.

20. Ηρόδοτος VII 97.

πρώτα χρόνια της είχε για έδρα της το πανιώνιο ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο, πληρώνοντας στους Αθηναίους τον λεγόμενο «καρικόν φόρον»²¹. Τόσο ο Θουκυδίδης όσο και άλλοι συγγραφείς γνωρίζουν ότι στην Καρία το ελληνικό στοιχείο είχε έντονη παρουσία. Οι Κάρες μιμούνταν τον ελληνικό τρόπο ζωής και μάθαιναν την ελληνική γλώσσα. Έτσι συχνά γίνεται λόγος στα αρχαία κείμενα για δίγλωσσους Κάρες, ενώ είναι γνωστό ότι και η καρική γλώσσα είχε πολλές ελληνικές λέξεις²². Το πόσο οι Κάρες είχαν επηρεαστεί από τους Έλληνες και μάλιστα από τους Ίωνες συγκατοίκους τους, φαίνεται πολύ καλά και στα έργα της τέχνης τους και κυρίως στην κεραμική πολυτελείας που παρήγαγαν κατά τους γεωμετρικούς και κυρίως αρχαϊκούς χρόνους. Τόσο τα σχήματα των αγγείων τους όσο και η διακόσμησή τους σαφώς βρίσκονται κάτω από την άμεση επίδραση της κεραμικής της Ανατολικής Ελλάδας, ιδιαίτερα, για τα αρχαϊκά χρόνια, της Μιλήτου²³. Μελετώντας κανείς τα καρικά αυτά αγγεία, δεν κάνει λάθος αν τα προσλάβει ως επαρχιακά ιωνικά έργα.

21. Βλ. B. D. Meritt - H. T. Wade-Gery - M. F. McGregor, *The Athenian Tribute Lists* I, Cambridge Mass. 1939, 496. Σε ορισμένες μάλιστα χρονικές περιόδους κατά τη διάρκεια της Συμμαχίας αυτής, η Ιωνία και η Καρία αποτέλεσαν και πάλι μια διοικητική επαρχία πληρώνοντας μαζί τον «ιωνικόν φόρον». Βλ. σχετικά Meritt - Wade-Gery - McGregor, *ό.π.*, 494. Σημειώνουμε ότι ορισμένες καρικές πόλεις ή ορισμένοι Κάρες «δυνάστες» πλήρωναν και μειονομένα τον φόρο τους στη Συμμαχία. Βλ. π.χ. Meritt - Wade-Gery - McGregor, *ό.π.*, 495 («Κάρες ων Τύμνης άρχει» και «Καλύδνιοι»), 551-552 («Ευαγγελής»), 553 («Τάραμπτος» και «Ταοβανής»). Για τη συμμετοχή των Καρών στην Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία, βλ. και Bockisch, *ό.π.* (σημ. 4) κυρίως 128-129.

22. Στράβων, *ΙΔ* Η 28. Θουκυδίδης, *VIII* 85,2. Διόδ. *XI* 60. Βλ. και Bockisch, *ό.π.* (σημ. 4) 120 και σημ. 5. Εντελώς πρόσφατα, σε γερμανοτουρκικές ανασκαφές στην Καύνο, βρέθηκε δίγλωσση επιγραφή, γραμμένη στην καρική και ελληνική γλώσσα. Χωρίς άλλο, θα συμβάλει στην προώθηση των γνώσεών μας για την καρική γλώσσα. Βλ. Chr. Marek - P. Frei, *Kadmos* 36, 1997, 1-89. Η παραπάνω δημοσίευση έγινε πριν έλθει στο φως ένα άλλο τμήμα της ίδιας επιγραφής.

23. Για τη γεωμετρική εποχή, βλ. C. Özgünel, *Carian Geometric Pottery*, Ankara 1979. Για την αρχαϊκή εποχή, βλ. *Funde aus der Antike, Sammlung Paul Dierichs, Kassel*, Kassel 1981, 28-75, αριθ. 1-35 (εκδ. P. Gercke). K. Yfantidis, *Antike Gefässe, Staatliche Kunstsammlungen Kassel, Melsungen* 1990, 178-184, αριθ. 120-126. A. Pasinli, «An east Greek oinochoe and some east Greek Vase fragments from the orientazing period, in the Istanbul archaeological Museums», *Anatolia* 18, 1974, 63 κ.ε., 77 κ.ε., πίν. I-V. H.-U. Cain, «Eine neuartige, kleinasiatische "Fikellura"-Vase», *JbBernHistMus.* 53/54, 1973-74, κυρίως 46 κ.ε. K. Stähler, «Griechische Vasen des Archäologischen Museums der Universität Münster. Erwerbungen 1972-1976», *Boreas* 1, 1978, 180 κ.ε., αριθ. 7, πίν. 25. E. Hemelrijk, «A Group of provincial East-Greek Vases from South Western Asia Minor», *BABesch* 62, 1987, 33 κ.ε. G. P. Schaus, «Two Fikellura Vase Painters», *BSA* 81, 1986, 290 κ.ε. Του ίδιου στο San Antonio Museum of Art, *Greek Vases*, San Antonio, Texas 1995, 58-60, αριθ. 18-20 (εκδ. H. A. Shapiro - C. A. Picón - G. D. Scott, III). R. M. Cook, «Antecedents of Fikellura», *Anatolia* 21, 1978/1980, 71 κ.ε. (Χαριστήριο στον E. Akurgal). D. Lenz, «Karische Keramik im Martin von Wagner-Museum, Würzburg», *ÖJh* 66, 1997, 29 κ.ε.

Μετά από όλα αυτά θεωρούμε ως αρκετά πιθανόν τους Κάρες στο μυχό του Θερμαϊκού κόλπου να τους οδήγησαν Ίωνες συντοπίτες τους που, όπως ήδη είπαμε, από τα τέλη του 8ου αι. π.Χ. και καθόλη τη διάρκεια της αρχαϊκής εποχής, είχαν μια έντονη παρουσία στα μέρη αυτά. Ίωνες και Κάρες πολλές φορές διέσχισαν μαζί το Αιγαίο μετέχοντας σε κοινές δραστηριότητες²⁴. Είναι πολύ γνωστές οι επιδόσεις των Ιώνων στο θαλάσσιο εμπόριο, ενώ και οι ίδιοι οι Κάρες, εκτός από ονομαστοί στρατιώτες²⁵, περίφημοι ήταν και στα έργα της θάλασσας, όπου, συχνά και ως πειρατές, είχαν μια μακρόχρονη παράδοση²⁶. Κάναμε ήδη λόγο στην αρχή της ανακοίνωσής μας για εποχές που οι Κάρες είχαν μια έντονη παρουσία στο Αιγαίο, ενώ υπάρχουν και γραπτές μαρτυρίες που τους σχετίζουν και με τους Φοίνικες²⁷, τους άλλους δεινούς θαλασσοπόρους της Μεσογείου.

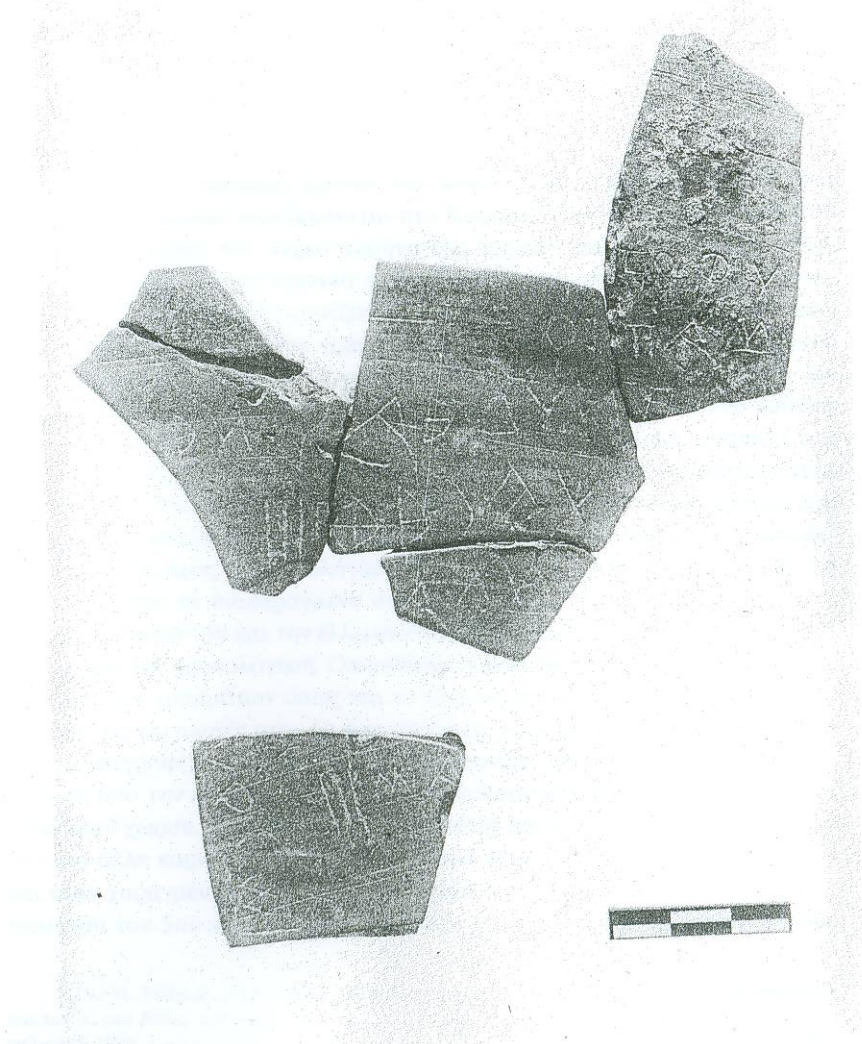
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

24. Βέβαια η συγκατοίκηση στα ίδια μέρη φυσικό είναι να δημιουργήσει και προβλήματα και τριβές ανάμεσα στους Ίωνες και τους Κάρες. Βλ. π.χ. Στράβων ΙΔ, ΙΙ 28.

25. Ηρόδοτος Ι 171. Στράβων ΙΔ, ΙΙ 27. Βλ. και Bockisch, *ό.π.* (σημ. 4), 120 και σημ. 1.

26. Ηρόδοτος Ι 171, ΙΙ 152. Θουκυδίδης Ι, 4 και 8.

27. Θουκυδίδης Ι, 8. Πρβλ. *RE* X 2, 1943, λ. Karia (Bürchner).

Εικ. 1. Καρική επιγραφή από το Καραμπουρνάκι.